

SELETUSKIRI
Regionaal- ja Põllumajandusministri määruse „Perioodi 2023–2027 kvaliteedikava arendamise toetus“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Regionaalministri määruse „Perioodi 2023–2027 kvaliteedikava arendamise toetus“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 7 lõike 2 ja § 24 lõike 1 alusel ning kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115¹ artikli 77 lõike 1 punktiga c ja komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2022/126² artikliga 47.

Eelnõuga kehtestatakse „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*) sekkumise „3.2 liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ raames antava kvaliteedikavade arendamise toetuse (edaspidi *toetus*) andmise ja kasutamise tingimused ning kord. Täpsemalt on toetus maaelu arengu toetus, mida antakse Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (edaspidi *EAFRD*) ning strateegiakava alusel, mis kinnitati Euroopa Komisjoni 11. novembri 2022. aasta rakendusotsusega.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklis 5 on sätestatud üldeesmärgid EAFRD-st eraldatava toetuse rakendamiseks, mille täitmiseni jõutakse erieesmärkide kaudu. Määruse (EL) 2021/2115 artikli 6 lõikes c on toodud erieesmärk, milleks on parandada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas. Nimetatud erieesmärgi saavutamisse panustavad strateegiakava viis sekkumist:

- 1) Sekkumine 3.1.1 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“;
- 2) Sekkumine 3.1.2 „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)“;
- 3) Sekkumine 3.2 „Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“;
- 4) Sekkumine 3.3 „Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine“;
- 5) Sekkumine 3.4 „Lühikeste tarneahelate ja kohaliku turu arendamine.“

Sekkumise „Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ eesmärk on parandada kvaliteedikavade abil põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas, motiveerides neid koostööle, et läbi toodete stabiilse ja kindla kvaliteedi, tootmismahitude ühildamise ning tarbijate teadmiste suurendamise kvaliteedikavadest muuta oma toode turul nähtavaks ning teenida seeläbi suuremat tulu. Sekkumise alusel kavandatakse perioodil 2023–2027 kvaliteedikava arendamise toetus ning kvaliteedikava raames toodetud toote teavitus- ja müügiendenduse toetus. Kui viimati nimetatu on suunatud eelkõige tarbijate teadlikkuse tõstmiseks kvaliteedikavadest ja kvaliteedikava alusel toodetud toodete

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 6.12.2021, lk 1–186)

² Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2022/126, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2115 täiendavate nõuetega teatavatele sekkumisviisidele, mille liikmesriigid määravad kindlaks kõnealuse määruse kohastes ajavahemikuks 2023–2027 ette nähtud ÜPP strateegiakavades, ning eeskirjadega, milles käsitletakse maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (HPK) 1. standardi kohast suhtarvu (ELT L 20, 31.01.2022, lk 52–94)

müügiedendamistegevusteks, eesmärgiga nõudlust mõjutada, siis kvaliteedikava arendamise toetus on suunatud kvaliteedikava sisemisele arendamisele ehk tootjatele, et värvata uusi liikmeid, tõsta tootjate teadlikkust kvaliteedikavast ja ühtlustada kvaliteedikava raames toodetud toodete kvaliteeti ning seeläbi aidata kaasa kvaliteedikavade raames toodetud toodete turupositsiooni tugevnemisele.

Kvaliteedikavades osalemine võimaldab põllumajandus- ja toidutootjatel saada toodangu eest kõrgemat hinda ning seetõttu on kvaliteedikavade arendamisel oluline roll tootjate konkurentsivõime tõstmisel. Toetuse eesmärk on kvaliteedikavade arendamisalaste tegevuste kaudu tõsta kvaliteedikavade turujõudu ja seeläbi tugevdada tootjate positsiooni tarneahelas.

Toetust võib taotleda ELÜPS-i § 93 alusel tunnustatud riikliku kvaliteedikava (edaspidi *kvaliteedikava*) arendamiseks, mis vastab komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 2022/126 artiklis 47 sätestatud nõuetele. See tähendab, et liikmesriikide tunnustatud põllumajandustoodete, puuvilla ja toiduainete kvaliteedikavad ja põllumajandusettevõtete sertifitseerimissüsteemid peavad vastama järgmistele kriteeriumidele: 1) kõnealuse kvaliteedikava raames toodetud lõpptoote eripära tuleneb selgetest nõuetest, millega tagatakse toote eritunnused, näiteks eripärased kasvatus- või tootmismeetodid või lõpptoote kvaliteet, mis on inimeste, loomade või taimede tervise, loomade heaolu või keskkonnakaitse seisukohast oluliselt parem kui see, mida nõutakse kaubandusstandarditega; 2) kava on avatud kõigile tootjatele; 3) kava sisaldab siduvaid tootespetsifikatsioone ja nendele spetsifikatsioonidele vastavust kontrollib avaliku sektori asutus või sõltumatu inspekteerimisorgan ja 4) kava on läbipaistev ja tagab toodete täieliku jälgitavuse.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 77 alusel kavandatud sekkumiste puhul on võimalik toetada uusi koostöövorme, sealhulgas olemasolevaid, kui alustatakse uut tegevust. Toetuse sihtgrupp on kvaliteedikavasid rakendavad koostöövormid ehk aktiivseid põllumajandustootjaid ühendavad tootjarühmad. 2023. aasta juuni seisuga on Eestis kaks riiklikult tunnustatud kvaliteedikava: „Rohumaaveise liha tootmine“ ning „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“. 2023. aasta 31. detsembri seisuga oli „Rohumaaveise liha tootmine“ kvaliteedikavaga liitunud 53 osalejat. 2023. aasta 20. novembri seisuga oli kvaliteedikavaga „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ liitunud 26 osalejat. Kuigi riiklikult tunnustatud kvaliteedikavadega liitunud põllumajandustootjate arv on Eestis varasematel aastatel kasvanud, siis puuduvad tootjatel endiselt piisavad teadmised kvaliteedikavadest ja nende eelistest. Kuna seni on Eestis kvaliteedikavade võimalusi tagasihoidlikult kasutatud, on oluline toetada kvaliteedikavade arendamist, et innustada kvaliteedikava rakendavat tootjarühma info jagamisele, tootjate teadlikkuse tõstmisele ja oskusteabe jagamisele, et värvata kvaliteedikavasse uusi osalejaid ning tõsta kvaliteedikava alusel turustatavate toodete mahtu, et tugevdada nende turujõudu.

Tegevuspõhise riigieelarvega seonduvalt panustab toetus „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ viienda tegevussuuna „Põllumajandussaaduste tootmine, väärindamine ja turustamine“ eesmärki, milleks on tootja positsiooni tugevdamine turul. Lisaks aitab toetus kaasa riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ strateegilise sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ suunas liikumisele.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna nõunik Liis Raska (625 6125; liis.raska@agri.ee) ning sama osakonna valdkonnajuht Kerli Nõges (625 6560, kerli.noges@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi

määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Jaana Lepik (625 6202; jaana.lepik@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb viiest peatükist ja 18 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala.

Eelnõu eesmärk on kehtestada strateegiakava sekkumise „3.2 liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ raames kvaliteedikava arendamiseks antava toetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord.

Eelnõu §-s 2 on sätestatud toetuse andmise eesmärk. Toetuse andmise eesmärk on kvaliteedikavade arendamistegevuste kaudu suurendada kvaliteedikavade turujõudu ja seeläbi tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas.

Toetust antakse taotleja poolt koostatud tegevuskavale, mis on kooskõlas toetuse andmise eesmärgiga. Kvaliteedikava arendamiseks koostab taotleja tegevuskava, milles toob välja tegevuskava eesmärgi ehk muutuse, mida soovitakse tegevuskava rakendamisega saavutada. Muutus peab kaasa aitama kvaliteedikavade turujõu suurenemisele, mis aitab tugevdada tootjate positsiooni tarneahelas. Toetus panustab strateegiakava erieesmärki, milleks on parandada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse tegevused, mille kohta võib toetust taotleda. Taotleja saab taotluses kombineerida erinevaid §-s 3 nimetatud arendamistegevusi ning nendest moodustub tegevuskava. Toetust antakse üksnes kvaliteedikava arendamistegevusteks, et suurendada kvaliteedikava turujõudu ja panustada nendes osalejate konkurentsivõime kasvu.

Eelnõu § 3 lõikes 1 sätestatakse, et toetust antakse Euroopa Liidu toimimise lepingu I lisas nimetatud toodete kvaliteedikava arendamistegevuste elluviimiseks, millega panustatakse §-s 2 sätestatud eesmärgi saavutamisse.

2023. aasta lõpu seisuga on Eestis kaks riiklikult tunnustatud kvaliteedikava: „Rohumaaveise liha tootmine“ ning „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“. Mõlema tunnustatud kvaliteedikava puhul toodetakse ELTL I lisaga hõlmatud põllumajandustooteid ja nende töötlemisel saadud I lisaga hõlmatud tooteid. Kuna ELTL I lisaga on hõlmatud 2. rühma kuuluvad liha ja söödavad rupsid, 16. rühma kuuluvad lihatooted ning 15. rühma kuuluvad loomarasvad, ei kohaldata antud toetuse puhul riigiabi. Täpsustavalt on sätestatud, et toetust antakse ELTL I lisas nimetatud toodete tootmise arendamisalaste tegevuste elluviimiseks.

Sätestatakse toetatavad tegevused, millele kvaliteedikava arendamise toetuse puhul toetust antakse. Toetust saab taotleda infopäevade, õpiringide, õppereiside, täienduskoolituste ja konverentside korraldamiseks ning ettevõtjate juhendamiseks. Toetust saab taotleda ka põllumajandustootjast kvaliteedikavas osalejate regulaarsete kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrollide tegemiseks ja kvaliteedikava arendamise tegevuskava haldamiseks ning projektijuhtimiseks.

Eelnõu § 3 lõikes 2 sätestatakse, et kvaliteedikavade puhul, mis on taotluse esitamise ajaks ELÜPS-i alusel tunnustatud enam kui 7 aastat tagasi, antakse toetust üksnes uuteks arendamistegevusteks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 77 lõikes 2 on sätestatud: liikmesriigid võivad käesoleva artikli alusel anda toetust üksnes selleks, et edendada uusi koostöövorme, sealhulgas olemasolevaid, kui alustatakse uut tegevust.

Uueks koostöövormiks loetakse tootjarühma, kes on tunnustatud vähem kui 7 aastat tagasi. Nende puhul on tegemist uue koostöövormiga ning toetatavad on kõik tegevused – infopäevad, täienduskoolitused, õpiringid, konverentsid, ettevõtjate juhendamised ja õppereisid, mille eesmärk on kvaliteedikavast informeerimine ja uute kvaliteedikavas osalejate värbamine ning olemasolevate osalejate teadmiste parandamine kvaliteedikava olemusest ja selles osalemise eelistest.

Kvaliteedikavade puhul, mis on ELÜPS-i alusel tunnustatud enam kui 7 aastat tagasi, loetakse uueks tegevus, millega kvaliteedikava rakendav tootjarühm alles alustab ja mille oodatav tulemus viib kvaliteedikava arengus uuele tasemele. Näiteks saab lugeda uueks tegevuseks kvaliteedikavale lisandunud uuest nõudest informeerimist ja sellega seotud koolituste läbiviimist ja ettevõtjate juhendamist. Enam kui seitse aastat tagasi tunnustatud kvaliteedikava puhul, peab taotleja selgelt ja arusaadavalt põhjendama, milles seisneb tegevuskava ja selles kavandatud tegevuste uudsus taotleja jaoks ja kuidas see panustab kvaliteedikava arengusse ning toetuse eesmärgi saavutamisse.

Eelnõu § 3 lõikes 3 sätestatakse, et toetatavad tegevused kavandatakse tegevuskavas. See tähendab, et taotleja toob välja konkreetse kvaliteedikava puhul arendamist vajava kitsaskoha ja teemad ning kavandab toetatavaid tegevusi kombineerides konkreetse tegevuskava. Toetust võib taotleda ühe kuni viie aasta pikkuse tegevuskava elluviimiseks. Taotlejal on võimalus valida, kas ta teeb üheaastase tegevuskava või koostab pikema perspektiiviga kava. Oluline on, et tehtavate arendamistegevustega saavutatakse tegevuskava eesmärk, mis on kooskõlas toetuse andmise eesmärgiga, milleks on kvaliteedikava turujõu suurenemine ja seeläbi põllumajandustootjate positsiooni paranemine tarneahelas.

Eelnõu § 3 lõike 4 kohaselt ei ole toetusõiguslikud tegevused, mis on füüsiliselt lõpetatud või täielikult ellu viidud enne, kui toetuse taotlus on Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametile (edaspidi *PRIA*) esitatud. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 86 lõike 4 kolmandale lõigule, ei ole tegevused ja toimingud toetusõiguslikud, kui need on füüsiliselt lõpetatud või täielikult ellu viidud enne, kui toetuse saamise taotlus on korraldusasutusele esitatud, olenemata sellest, kas kõik seonduvad maksed on tehtud või mitte. Taotleja võib enne taotluse esitamist olla tegevuste elluviimisega alustanud, kuid ei tohi olla taotluse esitamise ajaks nende elluviimist lõpetanud. Näiteks võib teha ettevalmistusi koolituse korraldamiseks, ent koolitus ei tohi olla taotluse esitamise hetkeks toimunud.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse nõuded tegevuskavale.

Toetatavatest tegevustest koosnev tegevuskava peab olema piisavalt detailne, et selle alusel on võimalik hinnata, kas tegevuskava koostamisel on võetud arvesse turusituatsiooni, kas kavandatavate tegevuste sisu on läbi mõeldud ja moodustab ühtse terviku ning, kas ja kuidas tegevuskava rakendamine aitab kaasa põllumajandustootjate positsiooni tugevnemisele tarneahelas.

Täpsemalt peab olema tegevuskavas toodud:

1) tegevuskava kestus ja eesmärk – taotleja toob välja, mis on tegevuskava eesmärk ehk mida soovitakse tegevuskava elluviimisega saavutada. Näiteks võib olla tegevuskava eesmärgiks tõsta kvaliteedikava raames turustatavate toodete mahtu või ühtlustada toodete kvaliteeti. Taotleja märgib tegevuskava rakendamise algusaja ja lõpptähtpäeva. Tegevuskava minimaalne kestus on üks aasta, maksimaalne kestus on viis aastat. Kvaliteedikava rakendav tootjarühm saab ise otsustada, milliseid toetatavaid tegevusi kuni viie aasta jooksul kavandada, et soovitud eesmärk saavutada.

2) kavandatavate tegevuste sisuliste teemade kirjeldus ja maht ning eeldatav kasusaajate arv – taotleja kirjeldab ühte või mitut teemat ehk tegevuste sisu, millega on vajalik tegeleda, et tegevuskava eesmärgiks seatud vajalik muutus saavutada. Taotleja kirjeldab teemade olulisust tegevuskava eesmärgi vaatest ja teemade peamisi fookusi, mille osas planeeritakse tegevuskava raames tegevusi (infopäevi, õpiringe, juhendamisi, õppereise, täienduskoolitusi või konverentse) korraldada. Tegevuste sisu ja mahu kirjeldus peab andma ülevaate, milliste teemadega ja kui põhjalikult tegevuskava raames tegeletakse. Kirjelduses peab taotleja selgitama, miks on valitud sellised teemad, kuidas need panustavad tegevuskava eesmärgi saavutamisse ning millises proportsioonis nende teemade all erinevaid tegevusi kavandatakse. Kui tegevuskavas on ühe käsitletava teemana nimetatud näiteks tootjate teadlikkuse tõstmise vajadus portsjonkarjatamise teemal, siis tuleks selle puhul ära näidata indikatiivne tegevuste maht. Näide: „Üheks oluliseks teemaks, et tagada kvaliteedikavade raames turustatavate toodete ühtlane kvaliteet, on vaja tõsta tootjate teadlikkust portsjonkarjatamisest. Sellel teemal kavandatakse kolme aasta jooksul 15 infopäeva, 3 õpiringi ja 45 ettevõtte juhendamist“. Välja ei pea tooma iga konkreetse infopäeva või juhendamise fookust ega elluviimise aastat, vaid teema kohta tuleb ära näidata indikatiivne tegevuste maht. Samuti tuleb välja tuua prognoositav kvaliteedikavas osalejate regulaarsete kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrollide maht. Välja tuleb tuua ka eeldatav kasusaajate arv ehk nende ettevõtjate arv, kes tegevuskavas kavandatavates tegevustes tegevuskavaga hõlmatud aastate jooksul osalevad. Arvestada tuleb unikaalseid osalejaid ehk kui sama tootja osaleb infopäevadel 15 korda, siis võetakse ta kasusaajana arvesse üks kord.

3) kavandatavad tegevused ja nende eelarve tegevuskavaga hõlmatud aastate kaupa – taotleja märgib tegevuskavaga hõlmatud aastate kaupa tegevused koos ühikuhinna maksumustega, mis on sätestatud §-s 6 ja nende tegevuste ühikute arvu. Näiteks saab valida erineva kestvuse, osalejate arvu ja korraldamise vormiga infopäevi, mis on kõik erinevate maksumustega. Taotleja kavandab igaks aastaks sobivas vormis ja mahus tegevused. Aastate kaupa eelarve planeerimisel ei ole vaja välja tuua tegevuste konkreetset teemat ega sisu, vaid planeerida tegevuste §-s 6 sätestatud vorm koos ühikuhinnaga, mille alusel kujuneb toetuse summa. See annab toetuse saajale paindlikkuse sisustada tegevusi erinevatel aastatel erinevate teemadega. Kuna tegevuskava võib koostada kuni viieks aastaks, võib ette tulla, et mitmeaastases tegevuskavas on vajalik teha muudatusi. Näiteks võib tekkida vajadus asendada osad täienduskoolitused infopäevade või juhendamistega. Muudatustaotluse esitamine on reguleeritud ELÜPSi §-s 29, mille kohaselt toetuse taotluse rahuldamise otsust võib toetuse saaja algatusel muuta üksnes põhjendatud juhul ning tingimusel, et algselt kavandatud tegevuskava viiakse olulisel osal ellu, saavutatakse toetuse andmise eesmärgid ja toetuse summa ei suurene. Põhjendatud juhuna käsitatakse asjaolu, mida ei olnud võimalik toetuse taotlemisel ette näha. Uusi teemasid tegevuskavva muudatusega lisada ei ole võimalik, sel juhul tuleks esitada uus toetustaotlus.

4) oodatava tulemuse kirjeldus ning põhjendus – taotleja selgitab, milline areng toimub kvaliteedikava rakendamises tegevuskava elluviimise tulemusel. Taotleja selgitab, miks on

eesmärgi saavutamiseks valitud just sellised tegevused ning kuidas need oma sisuga panustavad tegevuskava eesmärgi saavutamisse.

5) туруолукорра kirjeldus ja prognoos, milline on kavandatavate tegevuste oodatav mõju turupositsiooni parandamise osas – taotleja kirjeldab tegevuskavas kvaliteedikava raames toodetavate toodete turusituatsiooni ja millisel moel aitab tegevuskava rakendamine kaasa turupositsiooni paranemisele.

Vältimaks toetusraha ebamõistlikku kasutamist ka lihtsustatud kulumeetodi puhul, on oluline, et tegevuskavas kavandatud tegevuste elluviimiseks tehtavad kulud on sihtotstarbelised, mõistlikud, tehtud majanduslikult soodsaimal viisil ja kooskõlas kohalduvate Euroopa Liidu õiguse sätetega ning on vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks. Kuna tegemist on lihtsustatud kulumeetodil põhineva toetusega, kus makstava teenuse hind on juba ette ära fikseeritud, siis ostumenetlust ei rakendata. Riigihanke kohuslane peab oma hangete tegemisel siiski juhinduma riigihangete seadusest, sest puuduvad õigusnormid, mis teda nendest kohustustest vabastaks.

Eelnõu §-s 5 on sätestatud nõuded tegevuskavas kavandatud tegevuste kohta.

Eelnõu § 5 lõikes 1 sätestatakse nõuded infopäeva, õpiringi, õppereisi, täienduskoolituse ja konverentsi korraldamisele ning ettevõtja juhendamisele.

Piisava järelevalve teostamise võimaldamiseks tuleb infopäeva, õpiringi, konverentsi, ettevõtja juhendamise ja täienduskoolituse toimumise ajast ja kohast PRIA-t elektrooniliselt vähemalt kümme tööpäeva ette teavitada. Teavitamisega tagatakse järelevalveametnikele võimalus kohapeal tegevuse toimumist kontrollida.

Infopäeva, õpiringi, ettevõtja juhendamise, täienduskoolituse ja konverentsi minimaalne kestus ilma vaheaegadeta peab olema vähemalt kolm akadeemilist tundi ühel kalendripäeval. Pause ja vaheaegasid võib tegevus sisaldada, kuid kolme akadeemilise tunni sisse neid ei arvestata. Täienduskoolituse läbiviija peab vastama täiskasvanute koolituse seaduse §-s 3 sätestatud nõuetele, mis näevad ette, et täienduskoolitusasutuse pidajana tegutsemiseks, peab täienduskoolituse läbiviija olema esitanud majandustegevuseteate. Vastavalt täiskasvanute koolituse seaduse § 9 lõikele 2 viiakse täienduskoolitus läbi täienduskoolitusasutuse pidaja kinnitatud täienduskoolituse õpiväljundipõhise õppekava ja täienduskoolituse õppekorralduse aluste kohaselt. Kuna seni on Eestis kvaliteedikavade võimalusi tagasihoidlikult kasutatud, ei ole Eestis laialdast kvaliteedikavade alast kompetentsi. Sekkumise eelarve mõistliku kasutamise seisukohast võimaldatakse selle tõttu vaid kuni kolmepäevaste täienduskoolituste korraldamist.

Üheks õpiringiks loetakse vähemalt neli korda toimunud õpitegevust sisaldavat kohtumist. Õpiringi moodustab ühise huvi alusel ühinenud õppijate rühm, kes teatud perioodi jooksul plaanipäraselt kokku saab. Lisaks valdkondlike ja teemakohaste teadmiste ja oskuste täiendamisele või lisandumisele, arendatakse ka koostööoskusi ning süvendatakse ja laiendatakse suhteid (kasvab nii inim- kui sotsiaalne kapital). Õpiringide eesmärk on õppida üksteise praktilistest kogemustest.

Õppereis peab hõlmama vähemalt kahte eesmärgistatud tegevust ühel kalendripäeval. See tähendab, et iga õppereisi päev peab sisaldama vähemalt kahte tegevust, mille eesmärk on anda osalejatele teadmisi kvaliteedikavade rakendamise edukatest näidetest või tutvustada mõnd

muud tegevuskavaga kooskõlas olevat teemat. Õppereisi võib korraldada ka vaid ettevõtete külastamiseks. Sellisel juhul peab ühel päeval toimuma vähemalt kahe ettevõtte või organisatsiooni külastamine. Õppereisi loetakse mitmepäevaseks, kui vähemalt kahel järjestikusel päeval on kavandatud vähemalt kaks eesmärgistatud tegevust. Õppereis peab sisaldama tegevusi, mis on kooskõlas tegevuskava ja õppereisi korraldamise eesmärgiga. Õppereisi päevakava võib näiteks sisaldada ühe või mitme ettevõtte külastust, seminaril või konverentsil osalemist, näituste ja messide külastamist. Sealjuures makstakse õppereisi puhul toetust üksnes nende kalendripäevade kohta, mil toimus tegevuskava eesmärgiga seotud sisuline tegevus. Kuna Eestis ei ole laialdast kvaliteedikavade rakendamise praktilist kogemust, toetatakse sekkumise eelarve mõistliku kasutamise seisukohast kuni kahepäevaseid riigisiseseid õppereise.

Infopäeva ja täienduskoolituse korraldamise otstarbekuse tagamiseks peab sellest osalejate nimekirja alusel osa võtma minimaalselt kümme inimest. Osalejaks loetakse neid inimesi, kellele tegevus on suunatud, seega korraldajad ega lektorid osalejatena arvesse ei lähe. Osaliselt või täielikult veebikeskkonnas toimuva infopäeva korral tuleb osalejate üle arvestust pidada elektrooniliselt registreeritud osalejate nimekirja alusel. Õpiringist ja õppereisist peab igal kalendripäeval osa võtma vähemalt viis osalejat. Ka nende tegevuste puhul loetakse osalejateks neid inimesi, kellele tegevus on suunatud. Sätestatud on ka nõue, et konverentsi korraldamise puhul peab osalejate nimekirja alusel tegevusest osa võtma vähemalt 30 inimest.

Eelnõu § 5 lõigetes 2 ja 3 on sätestatud, et täienduskoolituse ja õppereisi korraldamise toetamisel võetakse osalejatena arvesse vaid kvaliteedikavas osalevate ettevõtjate esindajad. Infopäeva, õpiringi ja konverentsi korraldamise ning ettevõtjate juhendamise läbiviimise korral võivad osaleda ka teised huvitatud ettevõtjad või nende esindajad. Laiema sihtgrupi kaasamine teatud tegevuste puhul on vajalik, et tekitada diskussiooni ja tõsta ettevõtjate teadlikkust kvaliteedikavadega seotud koostöövõimalustest ning värvata kvaliteedikava uusi liikmeid. Täienduskoolitusel või õppereisil osalevate tunnustatud kvaliteedikavas osalevate ettevõtete esindajate üle tuleb pidada arvestust osalejate nimekirja alusel.

Eelnõu § 5 lõike 4 kohaselt on kvaliteedikavas osaleja regulaarse kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrolli tegemisega kaasnevate kulude puhul võimalik toetust maksta kvaliteedikavas osaleja eest kuni seitsmel aastal kvaliteedikavaga esmakordsest liitumisest alates. Kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrolli kulusid kaetakse põllumajandustootjast kvaliteedikavas osalejatele, kelle puhul tuleb regulaarselt hinnata, kas tootja ja tema tegevus vastab kvaliteedikava nõuetele. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 77 lõikele 7 kehtestavad liikmesriigid toetuse ülempiiriks maksimaalselt seitse aastat. Sellest lähtudes on strateegiakava sekkumise „3.2 liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ sekkumislehes kvaliteedikavade arendamise toetuse puhul täpsustatud, et kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrolliga kaasnevate kulude puhul on võimalik toetust maksta kuni seitsmel aastal kvaliteedikavaga esmakordsest liitumisest alates.

Eelnõu § 5 lõikes 5 on sätestatud topeltrahastuse vältimine. Kvaliteedikavas osaleja regulaarse kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrolli tegemise kulusid hüvitatakse ka „Eesti maaelu arengukava 2014-2020“ meetme 3 „Põllumajandustoodete ja toiduainete kavad“ tegevuse liigi „Liidu kvaliteedikavades ja siseriiklikult tunnustatud kvaliteedikavades osalemine“ raames antava põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavas osalemise toetuse puhul. Nimetatud toetust antakse riiklikult tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemisega seotud püsikulude hüvitamiseks ühes tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemise kohta kuni viiel

aastal arvates esmakordsest kavaga liitumisest, kuid kõige hiljem 2025. aasta 30. juunil. Kuna kvaliteedikava arendamise toetuse esimene taotlusvoor toimub ajal, mil endiselt rakendatakse ka põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavas osalemise toetust, on oluline tagada, et kvaliteedikavas osaleja regulaarse kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrolli tegemise kulusid hüvitatakse toetuse raames vaid nende osalejate eest, kellele ei ole samal aastal määratud või kes samal ajal ei taotle põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavas osalemise toetust. Kui kvaliteedikava rakendav tootjarühm esitab kvaliteedikava arendamise tegevuskava, mis kestab viis aastat, siis on võimalik toetada selle perioodi jooksul põllumajandustootjatest kvaliteedikavas osalejate nõuetele vastavuse kontrollimist, pidades silmas asjaolu, et need tootjad samal ajal ei saa „Eesti maaelu arengukava 2014-2020“ meetme 3 raames antavat põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavas osalemise toetust (MAK meede 3.1) ning kontrollikulusid on võimalik toetada vaid selliste osalejate puhul, kellel ei ole esmakordsest kvaliteedikavaga liitumisest möödunud enam kui 7 aastat. Kui kvaliteedikavas osaleja on vahepeal kavas osalemise lõpetanud, kuid on uuesti kvaliteedikava osalejate nimekirja kantud, siis sellisel juhul ei ole tegemist esmakordse liitujaga.

Käesoleva sättega välditakse samade kulude topeltrahastamist. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 36 esimesele lõigule, peavad liikmesriigid tagama, et EAGF-ist või EAFRD-st rahastatavaid kulusid ei kaeta liidu eelarvest ühegi teise rahastamisvahendiga.

Eelnõu §-s 6 on sätestatud nõuded toetuse suuruse ja vormi kohta.

Eelnõu § 6 lõige 1 sätestab, et toetust antakse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklis 83 sätestatud lihtsustatud kulumeetoditele. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 83 lõike 1 punkti b ja d kohaselt võib sama määruse koostöö artikli raames anda toetusi vastavalt ühikuhindade ja ühtse määra alusel rahastamise vormis. Sellest lähtudes on strateegiakava sekkumise „3.2 liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ sekkumislehes kvaliteedikavade arendamise toetuse puhul täpsustatud, et arendustegevuste ja kontrollide kulude puhul võib rakendada ühikuhindasid ning projekti juhtimise ja kvaliteedikava arendamise tegevuskava haldamisega seotud kulude puhul kasutatakse ühtse määra alusel rahastamist.

Ühikuhinna kasutamise põhjuseks on paljude ühetaoliste ja korduvate kulude standardiseerimisega halduskoormuse vähendamine. Halduskoormuse vähendamise vajadus EL toetuste kasutamisel tõstetakse esile näiteks riigikontrolli 29. augusti 2022. a ülevaates „Euroopa Liidu toetuste kasutamise riskid ja õppetunnid“, mille kohaselt tuleks nii toetuse andja kui ka saaja koormuse vähendamiseks otsida kulude menetluse lihtsustamise võimalusi³.

Arendustegevuste ja kontrollide kulude puhul on ühikuhinnad vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punkti a alapunktile i kindlaks määratud ausa õiglase ja kontrollitava arvutusmeetodiga, mis põhineb statistilistel andmetel ja muul objektiivsel teabel. Projekti juhtimise ja haldamisega seotud kulude puhul kasutatav ühtne määr on kindlaks määratud vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punktile c ja see on kooskõlas kohaldamisnormidega vastava ühtse määra alusel rahastamise kohta, mida kohaldatakse liidu poliitikas sarnast liiki tegevuste suhtes.

³ <https://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2555/language/et-EE/Default.aspx>

Eelnõu § 6 lõikes 2 sätestatakse toetuse maksimaalne suurus. Toetust antakse kvaliteedikavale koostöökulude, kontrollikulude ning rakendatud tegevuste kulude katmiseks maksimaalselt kuni 100 000 eurot ühel kalendriaastal elluviidud tegevuste eest. Tegelik toetuseks määratud summa kujuneb tegevuste alusel, mis on taotluses tegevuskavaga üheks aastaks ette nähtud. Kui taotlejal on koostatud mitmeaastane tegevuskava, võib ta selle rakendamise ajal tulla uue tegevuskava alusel toetust taotlema, aga toetuse maksimaalne suurus kvaliteedikava kohta on ka sellisel juhul kuni 100 000 eurot ühel kalendriaastal ellu viidud tegevuste eest kokku.

Eelnõu § 6 lõigetes 3–5 on lihtsustatud kulumeetodi alusel kehtestatud ühikuhinnad tegevuskavas sisalduvate infopäevade, õpiringide, ettevõtjate juhendamise, täienduskoolituse ja õppereiside kohta. Infopäeva, õpiringi, ettevõtjate juhendamise, täienduskoolituse ja õppereisi korraldamise tasu suurus ühikuhinna maksumusena on erinev, sõltudes nende ajalisest kestusest, osalejate arvust ja läbiviimise viisist (kontaktõppe vormis, kombineeritult või veebikeskkonna vahendusel). Infopäev korraldatakse üldisema teabe edasi andmiseks või mõne konkreetsema teema tutvustamiseks. Õpiring ja ettevõtjate juhendamine korraldatakse mõne konkreetse teema põhjalikumaks käsitlemiseks ja koolituseks. Täienduskoolituse eesmärgiks on oskuste omandamine ja see peab vastama täiskasvanute koolituse seaduse nõuetele. Õppereis peab endas sisaldama erinevaid tegevusi, mis on kooskõlas tegevuskava ja õppereisi eesmärkidega. Sealjuures makstakse õppereisi puhul toetust nende kalendripäevade kohta, mil toimus õppereisi sisuline tegevus. Sellise õppereisi puhul, mis hõlmab vaid ettevõtete külastust välisriiki, makstakse toetust samuti vaid nende kalendripäevade eest, mil toimus sisuline tegevus. Kui välisriiki toimuva õppereisi kestus on üks päev või neli või rohkem päeva, siis makstakse toetust 945 eurot osaleja kohta päevas.

Kõik määruse §-s 6 toodud ühikuhinnad baseeruvad PRIA poolt korraldatud hanke „Teadmussiirde pikaajaline programm põllumajanduse, toidu ja maamajanduse tegevusvaldkonnas II“⁴ võitnud pakkumuses (pakkumuste esitamise tähtaeg 15. märts 2021. a) esitatud samalaadsete tegevuste ühikuhindadel. Kuna hankes toodud hinnad kajastavad 2021. aasta olukorda ja taotlejal on võimalik koostada kuni viieaastane tegevuskava, on ühikuhinna arvutamisel arvesse võetud hinnatõus. Vastavalt Rahandusministeeriumi pikaajalisele prognoosile kuni 2070⁵ (19.09.2023) on aastaks 2023. võrdluses 2021. aastaga keskmine palk suurenenud 24% ning jätkab kasvu tempos 4-6% aastas, mistõttu oleme palgakuludel põhinevate ühikuhindade puhul suurendanud 2021. aasta ühikumäärasid 25% võrra. Statistikaameti koostatava tarbijahinnaindeksi⁶ muutused näitavad teenuste ja kaupade hinnatõusu 2023. aastaks võrdluses 2021. aastaga keskmiselt 32%, Rahandusministeeriumi pikaajaline prognoos näitab tarbijahinnaindeksi kasvu 2024. aastal 4,6%, 2025. aastal 2,5%, edasi 1-2% aastas, mistõttu on 2021. aasta hanke tulemusel saadud ühikuhindasid (va palgakulud) suurendatud 35% võrra.

Antud paragrahvi lõike 4 punktides 3, 4, 5 ja 6 toodud ühikuhinnad ettevõtjate juhendamise ja täienduskoolituse kohta on lihtsustamise eesmärgil ümardatud täiseurodeks ehk 163 eurot juhendaja töötunni kohta ettevõtjate juhendamise ning 188 eurot osaleja kohta ühepäevase, 263 eurot osaleja kohta kahepäevase ja 363 eurot osaleja kohta kolmepäevase täienduskoolituse puhul.

⁴ Hange "Teadmussiirde pikaajaline programm põllumajanduse, toidu ja maamajanduse tegevusvaldkonnas II" viitenumbriga 257107

⁵ [Rahandusministeeriumi majandusprognoos | Rahandusministeerium \(fin.ee\)](#)

⁶ IA02: Tarbijahinnaindeks (1997=100)

Eelnõu § 6 lõikes 6 on sätestatud, et õppereisi puhul arvestatakse toetus üksnes nende kalendripäevade kohta, mil toimus õppereisi sisuline tegevus. See tähendab, et iga õppereisi päev, mille kohta toetus arvestatakse, peab sisaldama vähemalt kahte tegevust, mis on kooskõlas tegevuskava ja õppereisi korraldamise eesmärgiga.

Eelnõu § 6 lõikes 7 on lihtsustatud kulumeetodi alusel kehtestatud ühikuhinnad tegevuskavas sisalduvate konverentside kohta. Konverents on kogunemine teatavate küsimuste laiemaks arutamiseks, teabe jagamiseks ning eeldab vähemalt 30 kuulaja osalemist. Konverentsi korraldamise tasu suurus ühikuhinna maksumusena on erinev, sõltudes osalejate arvust ja selle läbiviimise viisist (kontaktõppe vormis, kombineeritult või veebikeskkonna vahendusel). Konverentsi ühikuhinna maksumus tuleneb ka sellest, kas tegemist on ühe- või kahepäevase konverentsiga ning välislektori kaasamisega seotud kuludest.

Eelnõu § 6 lõikes 8 on lihtsustatud kulumeetodi alusel kehtestatud ühikuhind kvaliteedikavas osaleja regulaarse nõuetele vastavuse kontrolli puhul.

Ühikuhinna kehtestamise aluseks on „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ meetme 3 „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavad“ tegevuse liigi 3.1 „Liidu kvaliteedikavades ja siseriiklikult tunnustatud kvaliteedikavades osalemine“ rakendamise käigus tellitud analüüsid. Tunnustatud kvaliteedikava „Rohumaaveise liha tootmine“ puhul teostas 2018. aastal püsikulude analüüsi Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. Analüüsi tulemusel leiti, et kontrollikulu kvaliteedikavas osaleja kohta jääb vahemikku 420–508 eurot. Tunnustatud kvaliteedikava „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ puhul telliti 2022. aastal analüüs Põllumajandusuuringute Keskuse maamajanduse analüüsi osakonnalt. Analüüsis „Kvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ osalemise püsikulude analüüs“⁷ kaardistati kõnealusel kavas osalemise püsikulud, sh kontrollidega kaasnevad kulud. Ettevõtte iga-aastase kontrollikulu arvutamisel võeti arvesse keskmine ettevõtte kontrollimiseks kuluv aeg ja kontrolli teostava konsulendi keskmine tunnitasu. Põllumajandusuuringute Keskuse hinnangul kulub ühe ettevõtte kontrollimiseks (ettevõttes kohapeal söötade, loomade ja pidamistingimustega tutvumine, söödavajaduse ja karjatamiskoormuse arvutamine, hindamisakti koostamine) 8–12 tundi aastas ehk keskmiselt 10 tundi, kusjuures ettevõtte suurus kontrollimisele kuuluvat ajakulu oluliselt ei mõjuta. Vastavalt analüüsile kujunes ettevõtte aastaseks kontrollikulu maksumuseks 414,50 eurot olenemata ettevõtte suurusest.

Kuna mõlemad tunnustatud riiklikud kvaliteedikavad on loomakasvatuse valdkonnast ja on oma olemuselt sarnased ning mõlema kvaliteedikava puhul on kontrollidega kaasnevad kulud samas suurusjärgus, on ka edaspidi kontrollide ühikuhinna arvutamisel aluseks võetud Põllumajandusuuringute Keskuse uuringus kaardistatud kontrollikulude ühikuhind. Kuna analüüsis leitud kontrollikulu maksumus kajastab 2022. aasta olukorda ja kvaliteedikavas osaleja kontrollikulud on võimalik katta kuni seitsmel aastal, on ühikuhinna maksumusse arvestatud ka keskmise palga tõus. Aluseks on võetud Rahandusministeeriumi pikaajaline prognoos aastaks 2029. 2022. aastal oli keskmine palk 1645 €, prognoosi kohaselt on keskmine palk 2029. aastal 2444 €. Vastavalt keskmise palga prognoosile suurendame ühikumäära 25% võrra.

⁷ A. Naarits, M. Aamisepp, E. Matveev, K. Tiirats. MAK 2014–2020 meetme 3 „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavad“ tegevuse liigi 3.1 kvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ osalemise püsikulude analüüs. Põllumajandusuuringute Keskus: 2022. [Uuringud | Maaeluministeerium \(agri.ee\)](https://www.agri.ee)

Kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrollide sisuks on veise- või lambakasvatusega tegelevas ettevõttes söötade, loomade ja nende pidamistingimuste kohapealne kontroll ning söödavajaduse ja karjatamiskoormuse arvutamine. Kontrolli käigus koostatakse akt, mis edastatakse kvaliteedikava rakendavale tootjarühmale ning mis on kontrollide läbiviimist tõendav dokument.

Ühikuhind on antud sättes lihtsustamise eesmärgil ümardatud täiseurodeks ehk kvaliteedikavas osaleja regulaarse kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrolli tegemise kulude ühikuhind on 518 eurot kvaliteedikavas osaleja kohta aastas.

Eelnõu § 6 lõikes 9 on sätestatud kvaliteedikava arendamise tegevuskava rakendamise seotud haldamise ja projektijuhtimise kulud, mis võivad moodustada kuni kümme protsenti tegevuskavas loetletud § 3 lõike 1 punktides 1-7 nimetatud toetatavate tegevuste maksumusest. Toetuse puhul kasutatakse haldamise ja projektijuhtimise kulude osas 2014-2020 programmiperioodil sarnastes toetusmeetmetes kasutusel olnud ühtset määra. „Eesti maaelu arengukava 2014-2020“ alusel antava toidukvaliteedikava raames toodetud toote teavitamise ja toote müügi edendamise toetuse rakendamisest on olemas praktiline kogemus sarnase kümneprotsendilise ühtse määra rakendamisega. Antud praktikaga jätkatakse ka selles toetusmeetmes.

Olemuselt on kvaliteedikava arendamise tegevuskava rakendamise seotud haldamise ja projektijuhtimise kulude puhul tegemist koostöökuludega, mis tekivad kvaliteedikava arendamise tegevuskava rakendamise käigus, näiteks projektijuhtimise tasu, kontoritarvete ostmise kulu, sidekulu, kommunaalkulu, kontoriruumide kulu jne. Kvaliteedikava arendamise tegevuskava elluviimisega seotud haldamise ja projektijuhtimise kulude kohta toetuse saaja ühtegi tõendavat dokumenti esitama ei pea ning toetuse suurus arvutatakse maksetaotluse esitamisel määruse § 3 lõike 1 punktides 1-7 nimetatud ja tegelikult rakendatud toetatavate tegevuste maksumuse põhjal.

Eelnõu § 6 lõikes 10 on sätestatud, et toetust makstakse strateegiakava perioodil maksimaalselt seitsme aasta kohta. Kuigi hetkel kestab strateegiakava periood 2027. aastani ja toetuse maksmine seitsme või enama aasta kohta ei saa kõne all tulla, on võimalik, et perioodi pikendatakse. Antud sättega tagatakse sellisel juhul vastavus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 77 lõikega 7, mille kohaselt kehtestavad liikmesriigid toetuse ülempiiriks maksimaalselt seitse aastat.

Eelnõu §-s 7 on sätestatud nõuded taotlejale

Eelnõu § 7 lõige 1 sätestab, et toetust võivad taotleda ELÜPS-i § 92 lõikes 1 nimetatud kvaliteedikava rakendavad tootjarühmad.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 77 alusel kavandatud sekkumiste puhul on võimalik toetada uusi koostöövorme, sealhulgas olemasolevaid, kui alustatakse uut tegevust. Kvaliteedikava arendamise toetust makstakse koostöövormile, milleks on ELÜPSi alusel tunnustatud kvaliteedikava rakendavad tootjarühmad. Kvaliteedikava rakendavat tootjarühma loetakse toetuse puhul uueks koostöövormiks kuni seitse aastat kvaliteedikava tunnustamisest. Kui taotlejaks on tootjarühm, kes rakendab kvaliteedikava, mis on toetustaotluse esitamise hetkel Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika seaduse alusel tunnustatud enam kui seitse aastat tagasi, peab ta taotluses tõendama, et toetust taotletakse

üksnes uuteks kvaliteedikava arendamistegevusteks, mille tulemusel jõuab kvaliteedikava arengus uuele tasemele.

Riiklike kvaliteedikavade tunnustamise protseduur on Eestis reguleeritud ELÜPS-i §-des 92–94. ELÜPS-i alusel Põllumajandus- ja Toiduameti (edaspidi *PTA*) poolt tunnustatud riiklik kvaliteedikava vastab komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 2022/126 artiklis 47 sätestatud nõuetele. Riiklik kvaliteedikava, mis on tehniline norm, tunnustatakse pärast tehnilisest normist teavitamise menetluse läbimist. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/1535⁸ artikli 5 lõikele 1 on liikmesriikidel kohustus edastada Euroopa Komisjonile kõik tehniliste eeskirjade eelnõud. ELÜPS-i § 92 lõike 1 kohaselt töötab kvaliteedikava välja ja rakendab seda kvaliteedikava rakendav tootjarühm, milleks võib olla aktiivseid põllumajandustootjaid ühendav tulundusühistu, mittetulundusühing või seltsing.

2023. aasta lõpu seisuga on PTA tunnustanud kaks riiklikku kvaliteedikava: „Rohumaaveise liha tootmine” ja „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja –lammas“. Käesoleva määruse jõustumise hetkel kehtiv ELÜPS jõustus 1. jaanuaril 2023. Riiklikud kvaliteedikavad „Rohumaaveise liha tootmine” ja „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja –lammas“ on tunnustatud varem kehtinud ELÜPS-i alusel. Vastavalt kehtiva ELÜPS-i §-le 136 loetakse enne 2023. aasta 1. jaanuari kehtinud ELÜPS-i alusel tunnustatud toidukvaliteedikava hetkel kehtiva seaduse alusel tunnustatud kvaliteedikavaks. Kvaliteedikava „Rohumaaveise liha tootmine” rakendab mittetulundusühing ja kvaliteedikava „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja –lammas“ rakendab tulundusühistu.

Eelnõu § 7 lõige 2 sätestab, et taotleja riikliku maksu võlg ilma intressita võib olla väiksem kui 100 eurot või riikliku maksu võla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tasumise tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Sätte eesmärk on tagada, et toetust saavad vaid taotlejad, kes on oma kohustused riigi ees täitnud. Toetust antakse üksnes neile, kes on majanduslikult jätkusuutlikud. ELÜPS-i § 28 lõike 3 punkti 1 kohaselt jäetakse taotlus rahuldamata, kui taotleja ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele. Seega on PRIA-l õigus kontrollida kogu taotluse menetlemise ajal ja enne toetuse väljamaksmist taotleja ja toetuse saaja riikliku maksu võla olemasolu ning maksuvõla olemasolu korral selle ajatatust ja maksete tähtaegset tasumist.

Eelnõu § 7 lõike 3 kohaselt ei saa taotleja toetust, kui taotleja suhtes on algatatud likvideerimismenetlus või nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutine pankrotihaldur või on välja kuulutatud pankrot või algatatud sundlõpetamine või kehtiv äriregistrist kustutamise hoiatus.

Pankrotiseaduse § 1 lõigete 2 ja 3 kohaselt on võlgnik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine ning juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Kohustustena arvestatakse ka nõudeid, mis ei ole muutunud sissenõutavaks. PRIA kontrollib taotleja ja toetuse saaja suhtes võimaliku algatatud likvideerimismenetluse või ajutise pankrotihalduri või väljakuulutatud pankrotiotsuse olemasolu ametlikust võrguväljaandest Ametlikud Teadaanded.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT L 241, 17.09.2015, lk 1–15)

Eelnõu § 7 lõikes 4 kehtestatakse piirang, et toetust ei saa taotleda taotluses sisalduva sama kulu kohta ehk siis, kui selle kohta on saadud toetust riigieelarvelistest või muudest EL-i või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Eelkõige on siinkohal mõeldud teisi strateegiakava alusel antavaid toetusi või struktuurifondide vahenditest saadud abi ja toetust. Piirangu eesmärk on vältida topeltrahastamist, mis tähendab, et ühe ja sama kulu kohta ei anta toetust rohkem kui üks kord. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2116⁹ artikli 36 kohaselt ei tohi EAFRD-st rahastatavaid kulusid katta liidu eelarvest ühegi teise rahastamisvahendiga.

Eelnõu § 7 lõikes 5 kehtestatakse, et taotleja peab olema varem riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest saadud ja tagasimaksmisele kuulunud summa tagasi maksnud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral tagasimaksed tasunud ettenähtud summas. Selle nõude eesmärk on maandada riigile lisanduvate rahaliste kohustuste (rikkumiste tagasimaksed) tekkimise riski ning tagada vahendite kasutamise sihtotstarbelisus ja jätkusuutlikkuse suurendamine.

Eelnõu § 7 lõige 6 sätestab, et taotleja kohta ei tohi olla karistusregistrisse kantud karistusandmeid loomakaitseseaduse §-s 66¹, 66² või 66⁶, väetiseseaduse §-s 37, jäätmeseaduse §-s 120, 120¹, 126 või 126⁴, toiduseaduse §-s 53¹, 53², 53³, 53⁵ või 53⁶, söödaseaduse §-s 33, 34 või 35 ega karistusseadustiku §-s 49¹, punktis 2, §-s 209, 209¹, 210, 296, 298, 298¹, 364, 365, 372, 373 või 384 sätestatud süüteo toimepanemise eest.

Riigikohtu otsusele nr 3-3-1-85-1¹⁰ tuginedes, mis puudutab taotleja kohustust täita keskkonna-, toiduhügieeni- ja loomade heaolu nõudeid ning taotleja suhtes jõustunud süüdimõistvat süüteo otsust nende nõuete rikkumise eest, on määruses välja toodud konkreetsete väär- ja kuriteod, mille toimepanemise puhul on põhjust kahelda taotleja tahtes või võimekuses viia toetatav tegevus ellu õiguspäraselt. Seega, kui taotleja kohta on karistusregistrisse kantud karistusandmeid määruse § 7 lõikes 6 sätestatud süüteo toimepanemise eest, siis selline taotleja ei vasta nõuetele ja talle toetust ei anta.

Valdavas enamuses on välja valitud süüteod seotud kvaliteedikavasid rakendavate tootjarühmade tegevusvaldkonnaga. Arvestades, et toetusega jagatakse riigieelarvelisi ja EL-i vahendeid, mida on piiratud ulatuses, on oluline, et nimetatud vahendeid saaksid kasutada üksnes õiguskuulekad koostöövormid, kes on täitnud õigusaktides sätestatud nõudeid ja on suutnud oma tegevust õiguspäraselt korraldada.

Lisaks on kõnealune nõue seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2116 artikli 59 lõikes 1 sätestatuga, mille kohaselt võtavad liikmesriigid ühise põllumajanduspoliitika raames vastu kõik õigus- ja haldusnormid ning kõik muud vajalikud meetmed, et tagada liidu finantshuvide tõhus kaitse ja eelkõige selleks, et:

- a) kontrollida fondide rahastatavate tegevuste seaduslikkust ja korrektsust, sealhulgas toetusesaajate tasandil ning vastavalt ÜPP strateegiakavades ettenähtule;
- b) tagada tõhus kaitse kelmu ja pettuste vastu, eelkõige kõrgema riskiga aladel, mis toimib heidutusena, võttes arvesse meetmete kulusid ja nendest saadavat kasu ning nende proportsionaalsust;

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435 6.12.2021, lk 187)

¹⁰ Riigikohtu halduskolleegiumi 11. märtsi 2015. a otsus nr 3-3-1-85-14.

- c) ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumist, kelmusi ja pettust, kehtestada tõhusaid, hoiatavaid ja proportsionaalseid karistusi vastavalt liidu õigusele või selle puudumise korral vastavalt riigisisesele õigusele ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi;
- d) kehtestada tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi vastavalt liidu õigusele või selle puudumise korral vastavalt liikmesriigi õigusele ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi;
- e) nõuda tagasi alusetud maksed koos intressiga ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi, sealhulgas eeskirjade eiramise eest määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artikli 1 lõike 2 tähenduses.

Seega, kui ühise põllumajanduspoliitika toetuste taotlemisel ei osale isikud, keda on karistatud eelnimetatud süütegude eest, suurendab see Euroopa Liidu finantshuvide kaitset, sest raha väärkasutuse risk alaneb märkimisväärselt.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse taotluse esitamine ja taotluse esitamise tähtaeg. Toetuse saamiseks esitab taotleja elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu PRIA-le taotluse. PRIA avaldab taotluste esitamise alguse ja lõpu kuupäevad väljaandes Ametlikud Teadaanded ja oma veebilehel.

Üks taotleja võib ühes taotlusvoorus esitada üksnes ühe taotluse. Taotleja peab kõik tegevused kavandama ühes tegevuskavas.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse nõuded taotlusele ehk andmed, mida taotlus peab sisaldama. Kvaliteedikavade puhul, mis on tunnustatud enam kui seitse aastat enne toetustaotluse esitamist, tuleb esitada teave selle kohta, et tegevuskavas kavandatud tegevused on taotleja jaoks uued tegevused. Taotluses esitatud andmed on vajalikud määruses sätestatud nõuetele vastavuse kontrollimiseks ning seireks vajalike andmete kogumiseks. Täiendava dokumendina esitatakse koos taotlusega § 4 nõuetekohane tegevuskava ja tunnustatud kvaliteedikavas osalejate nimekiri.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse taotluse kontrollimine.

PRIA kontrollib vastuvõetud taotluse nõuetele vastavust ja selles esitatud andmete õigsust ning taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse vastavust EL-i õigusaktides, ELÜPS-is, strategiakavas ja selles määruses sätestatud nõuetele. PRIA kontrollib taotluse vastavust toetuse saamise nõuetele esitatud taotluse ja muude dokumentide ning nendes esitatud andmeid tõendavate dokumentide ja andmekogude alusel ning vajadusel kohapealse kontrolli käigus. Taotluse vastavust toetuse saamise nõuetele on õigus kontrollida ka taotlejaga seotud kolmanda isiku juures, kes valdab toetuse saamisega seotud andmeid või dokumente, ja toetatava tegevuse elluviimise kohas.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse nõuetele vastavate taotluste hindamine ja taotluste paremusjärjestuse moodustamine.

Taotluste hindamiseks ja taotluste paremusjärjestuse koostamiseks hindab taotlusi PRIA poolt moodustatud nõuandva pädevusega hindamiskomisjon, kuhu võib kaasata ka eksperte.

Hindamiskomisjon vaatab taotlused läbi ja hindab neid määruse Lisas sätestatud hindamiskriteeriumite alusel. Taotluse puhul hinnatakse hindamiskriteeriumite täitmist skaalal 0–4. Sealjuures hinnatakse hindamiskriteeriumit minimaalse hindega 0, siis kui kriteerium ei

ole täidetud ja maksimaalse hindegga 4, siis kui kriteerium on täielikult täidetud. Kolm hindamiskriteeriumit ja taotluste hindamine nende alusel on täpsemalt kirjeldatud määruse lisas. Taotlusi hinnatakse kolme hindamiskriteeriumi alusel järgmiselt:

1. tegevuskava läbimõeldus ja kvaliteet – selle hindamiskriteeriumi puhul hinnatakse kui läbimõeldult ja loogiliselt on tegevuskava koostatud, kas tegevused on sisu poolest üksteist toetavad ning kas tegevuskava on realistlik, sisukas, läbimõeldud ja selge.

2. tegevuskava mõju toetuse eesmärgi saavutamisele – selle hindamiskriteeriumi puhul hinnatakse, kas tegevuskavas kavandatud tegevuste sisu ehk teemad, mida toetatavate tegevuste raames käsitletakse, on piisavalt selgitatud ja põhjendatud ning kas valitud tegevuste vormi ja mahu abil on võimalik saavutada toetuse eesmärki, milleks on kvaliteedikava turujõu suurendamine ja põllumajandustootjate positsiooni tugevdamine tarneahelas.

3. tegevuskava olulisus turuolukorra seisukohast – selle hindamiskriteeriumi puhul hinnatakse, kas turuolukorda on piisavalt analüüsitud ja välja on toodud näiteks info turu, tarbimistrendide ning sihtrühma kohta ning kas tegevuste kavandamisel on neid aspekte arvesse võetud. Oluline on põhjendada, kuidas tegevuskava elluviimine panustab kvaliteedikava raames toodetud toodete turupositsiooni paranemisse.

Hindamiskomisjoni poolt antud hindepunktide alusel moodustab PRIA taotluste paremusjärjestuse. Taotluste paremusjärjestuse koostamisel loetakse paremaks suurema hindepunktide summa saanud taotlus. Võrdsete hindepunktide summadega taotluste puhul eelistatakse taotlust, mille puhul on tegevuskava läbimõeldus ja kvaliteet saanud kõrgema hindepunktide summa. Eelnõu Lisas on sätestatud hindamiskriteerium „Tegevuskava läbimõeldus ja kvaliteet“, mille hindepunkte võetakse arvesse, kui mitu taotlust on saanud võrdsed hindepunktid.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Eelnõu § 12 lõikes 1 sätestatakse, et kui kõigi nõuetekohaste taotluste rahastamise summa ei ületa toetatava tegevuse rahastamise eelarvet ja kõigi taotlejate puhul ületab neile antud hindepunktide summa minimaalset taotluse rahuldamiseks vajalikku hindepunktide summat (vähemalt 30% maksimaalsest hindepunktide summast), rahuldatakse kõik nõuetekohased taotlused ELÜPS-i § 28 lõike 1 punktile 3.

ELÜPS-i § 28 lõike 1 punkt 3 sätestab, et kui taotlus on nõuetekohane ja vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, rahuldatakse toetuse eelarve piires toetuse andmise tingimuste kohaselt kõik taotlused, vähendades vajaduse korral toetuse summat võrdeliselt iga taotleja kohta.

Eelnõu § 12 lõikes 2 sätestatakse, et kui kõigi nõuetekohaste taotluste rahastamise summa ületab toetatava tegevuse rahastamise eelarvet ja kõigi taotlejate puhul ületab neile antud hindepunktide summa minimaalset taotluse rahuldamiseks vajalikku hindepunktide summat (vähemalt 30% maksimaalsest hindepunktide summast), rahuldatakse hindamistulemuste alusel koostatud taotluste paremusjärjestusse seatud parimad taotlused.

ELÜPS-i § 28 lõike 1 punkt 2 sätestab, et kui taotlus on nõuetekohane ja vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, rahuldatakse toetuse eelarve piires toetuse andmise tingimuste kohaselt hindamistulemuste alusel koostatud taotluste paremusjärjestusse seatud parimad taotlused.

Eelnõu § 12 lõikes 3 sätestatakse, et minimaalne hindepunktide summa toetuse taotluse rahuldamiseks peab moodustama vähemalt 30% maksimaalsest hindepunktide summast.

Eelnõu § 12 lõikes 4 sätestatakse, et kui taotluses sisalduvad mitteabikõlblikud kulud, võib PRIA teha taotluse osalise rahuldamise otsuse vähendades toetuse summat Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõike 5 tingimustel mitteabikõlblike kulude võrra.

ELÜPS-i § 28 lõige 5 sätestab, et toetuse andmise tingimustes võib ette näha, et kui taotluse rahuldamine täies ulatuses ei ole põhjendatud taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude tõttu, võib maaelu arengu toetuse summat vähendada tingimusel, et viiakse ellu taotluses kavandatud tegevus ja saavutatakse toetuse andmise eesmärgid. Kui taotleja ei ole nõus toetuse summa vähendamisega, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus. Toetuse summa vähendamine ei mõjuta taotluste paremusjärjestust, kui sellega ei kahjustata avalikku huvi või teiste taotlejate õigusi.

Eelnõu § 12 lõikes 5 sätestatakse, et taotluse rahuldamata jätmise otsuse teeb PRIA ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatud alustel. ELÜPS § 28 lõikes 3 sätestatakse, et lisaks Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud alustele tehakse toetuse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli tegemist;
- 3) taotlust ei rahuldata ELÜPS-i § 28 lõike 1, 2, 6, 7, 8 või 9 kohaselt või
- 4) taotluses või taotluse menetluse käigus on teadlikult esitatud valeandmeid.

Eelnõu § 12 lõike 6 kohaselt teeb PRIA taotluse rahuldamise otsuse või taotluse rahuldamata jätmise otsuse 45 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise tähtpäevast.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse toetuse saaja kohustused.

Eelnõu § 13 lõike 1 kohaselt on toetuse saaja kohustatud viima tegevuskavas kavandatud tegevused ellu tegevuskavas kavandatud tähtpäevaks. Toetuse maksimaalne summa saab olla kuni 100 000 eurot ühel kalendriaastal rakendatud tegevuste eest kvaliteedikava kohta, kuid konkreetne toetuse summa kujuneb tegevuskavasse valitud tegevuste maksumuse põhjal. Sealjuures ei või ühel kalendriaastal ellu viidud tegevuste maksumus olla suurem kui tegevuskavas ette nähtud summa. Samuti on toetuse saajal kohustus tegevuskavas kavandatud tegevused ellu viia selles kavandatud tähtpäevaks. Kui üheaastase tegevuskava puhul aasta möödub ning tegevusi ei viida ellu, siis on taotleja jäänud ilma selleks aastaks ette nähtud vahenditest. Mitmeaastase tegevuskava puhul on võimalik tegevusi ellu viia ka järgnevatel aastatel, aga lähtuda tuleb tegevuskavas kõnealuseks aastaks ette nähtud toetuse summast.

Tegevuse kestuse kavandamisel tuleb arvestada asjaoluga, et kavandatav tegevus peab olema ellu viidud hiljemalt 2029. aasta 30. juuniks, sest tegevuse elluviimise abikõlblikkuse ja tegevuse elluviimist tõendavate dokumentide esitamise lõpptähtpäev on 2029. aasta 30. juuni. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 86 lõikele 4 on kulud EAFRD osaluse jaoks rahastamiskõlblikud, kui need on tekkinud toetusesaajal ja need on makstud 31. detsembriks 2029. Lisaks on kulud EAFRD osaluse jaoks rahastamiskõlblikud

ainult juhul, kui makseasutus maksab asjaomase toetuse tegelikult välja 31. detsembriks 2029. Võimaldamaks PRIA-le ka maksetaotluste menetlemiseks mõistlik aeg, siis on toodud nii maksetaotluste esitamise kui ka tegevuse elluviimise tähtaeg varasemaks (2029. aasta 30. juuniks).

Eelnõu § 13 lõike 2 punktides 1-4 on sätestatud nõuded auditi, järelevalve ja kontrolli osas ning vajaliku teabe eristamise, esitamise ja säilitamise kohta. Toetuse saaja on kohustatud võimaldama teostada toetuse sihipärase ja tähtaegse kasutamise üle järelevalvet ja teha muid toetuse saamisega seotud kontrolle ning osutama selleks igakülgset abi, sealhulgas võimaldama viibida toetuse saaja kinnisasjal, ehitises ja ruumis ning kohapeal läbi vaadata dokumente. Toetuse saaja on kohustatud esitama järelevalve teostamiseks või muu kontrolli tegemiseks vajalikud andmed ja dokumendid määratud tähtaja jooksul. Toetusraha mittesihipärase kasutamise korral peab toetuse saaja PRIA nõudmisel saadud toetusraha tagasi maksma. Toetuse saaja on kohustatud eristama selgelt oma raamatupidamises toetuse kasutamise seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest ning esitama toetuste kasutamise seotud seireks vajalikku teavet. Seireks ja hindamiseks vajalik teave on kvaliteedikava alusel toodetud ja turustatud toodangu kogus kokku, mis esitatakse aasta kohta.

Eelnõu § 13 lõike 2 punkti 5 kohaselt peab taotleja teavitama viivitamata PRIA-t taotluse esitatud andmete muutumisest või tegevuskavas toodud tegevuse elluviimist takistavast asjaolust.

Eelnõu § 13 lõike 2 punkti 6 kohaselt peab toetuse saaja näitama, et tegemist on Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi toetuse abil elluviidava tegevusega, kasutades selleks ettenähtud sümboleid ja teavitustegevusi. Sümbolite kasutamine ja teavitamine on reguleeritud Euroopa Komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/129¹¹ II lisas.

Eelnõu § 13 lõige 3 sätestab, et toetuse saaja täidab toetuskõlblikkuse tingimusi, kui ta vastab § 7 lõikes 3 sätestatud nõuetele kuni PRIA poolt viimase toetusosa maksmiseni. See tähendab, et toetuse saaja suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist ja tal ei ole kehtivat äriregistrist kustutamise hoiatust.

Eelnõu § 13 lõige 4 sätestab, et toetuse saaja peab kuni PRIA poolt viimase toetusosa maksmiseni vastama määruse § 7 lõigetes 2, 4 ja 6 sätestatud tingimustele. See tähendab, et toetuse saaja riikliku maksu võlg ilma intressita on väiksem kui 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Toetuse saaja ei ole saanud ega taotle taotluses sisalduva sama kulu kohta toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Toetuse saajal ei ole kehtivat karistust karistusseadustikus sätestatud süüteo toimepanemise eest.

Eelnõu § 13 lõige 5 sätestab, et tegevuskavas kavandatud tegevusi võib muuta ELÜPSi § 29 sätestatud tingimustel ja arvestades, et tegevuskavas kavandatud tegevuste sisulisi teemasid ei

¹¹ Euroopa Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/129, 21. detsember 2021, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 kohaseid õliseemnete, puuvilla ja veinivalmistamise kõrvalsaadustega seotud sekkumisviise ning liidu toetuse ja ÜPP strateegiakavadega seotud teavitamis-, avalikustamis- ja nähtavusnõudeid käsitlevad normid (ELT L 20, 31.01.2022, lk 197–205)

muudeta. Muudatustaotluse esitamine on reguleeritud ELÜPSi §-s 29, mille kohaselt toetuse taotluse rahuldamise otsust võib toetuse saaja algatusel muuta üksnes põhjendatud juhul ning tingimusel, et algselt kavandatud tegevuskava viiakse olulises osas ellu, saavutatakse toetuse andmise eesmärgid ja toetuse summa ei suurene. Põhjendatud juhuna käsitatakse asjaolu, mida ei olnud võimalik toetuse taotlemisel ette näha. Näiteks on võimalik põhjendatud juhul asendada infopäevade korraldamist koolituste korraldamisega või ettevõtja juhendamise ja planeeritud tegevusi tegevuskava aastate vahel ümber tõsta, kui muudatustega ei kaasne vastuolu määruse teiste nõuetega. Uusi sisulisi teemasid, mille raames tegevusi kavandatakse, tegevuskavva muudatusega lisada ei ole võimalik. Sellisel juhul tuleks esitada uus toetustaotlus.

Eelnõu §-s 14 on sätestatud maksetaotluse esitamine ja nõuded maksetaotlusele. Toetuse maksmise aluseks on toetuse saaja esitatud maksetaotlus. Toetuse maksmiseks esitab toetuse saaja elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu PRIA-le maksetaotluse koos asjakohaste andmete ja dokumentidega.

Eelnõu § 14 lõike 1 kohaselt on võimalik esitada maksetaotlust kuni neli korda aastas. Tegemist on lihtsustatud kulumeetodil makstava toetusega ja kulude mõistlikkus on hinnatud eelnevalt ära ning toetuse välja maksmiseks on vajalik tõendada tegevuse elluviimist. Asjaolu, kas toetuse saaja on omalt poolt maksed ära teinud või mitte, ei kontrollita.

Toetuse maksimaalne suurus kvaliteedikava kohta on kuni 100 000 eurot ühel kalendriaastal elluviidud tegevuste eest. Kui kalendriaasta viimane maksetaotlus esitatakse aasta lõpus, võib juhtuda, et PRIA teeb toetuse saaja esitatud maksetaotluse alusel toetuse maksmise otsuse ja kannab toetusraha toetuse saaja arvelduskontole alles järgmisel aastal. Sellisel juhul lähevad tegevused selle aasta arvestusse, millal need on ellu viidud. Näiteks kui toetuse saaja esitab 2024. aastal elluviidud tegevuste kohta viimase maksetaotluse 01.12.2024, siis võib PRIA väljamakse teha alles 2025. aasta alguses. Kui tegevused on aga ellu viidud 2024. aastal, siis lähevad need ka 2024. aasta arvestusse.

Tegevuskava viimane maksetaotlus tuleb esitada hiljemalt 2029. aasta 30. juunil, et PRIA jõuaks programmiperioodi lõppu jäävaid väljamakseid teha enne 2029. aasta 31. detsembrit. Toetuse saaja peab kavandatud tegevuse ellu viima ja esitama maksetaotluse koos kavandatud tegevuse elluviimist tõendavate dokumentidega hiljemalt 2029. aasta 30. juuniks. PRIA teeb toetuse saaja esitatud maksetaotluse alusel toetuse maksmise otsuse sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole 45 tööpäeva jooksul arvates maksetaotluse ja tegevuse elluviimist tõendavate nõuetekohaste dokumentide esitamisest. Arvestades menetlemiseks kuluvat aega ja võimalikku vaidemenetlusteks kuluvat aega, on vajalik, et tegevus on ellu viidud ja tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid on esitatud hiljemalt 2029. aasta 30. juuniks.

Eelnõu § 14 lõike 2 kohaselt esitatakse koos maksetaotlusega teave toetatava tegevuse elluviimisest, selle sisust ja tegelikust mahust. Antud dokumendid näitavad, kas EL ja Eesti maksumaksja raha on kasutatud vastavalt tegevuskavas ettenähtud tegevustele, mis panustavad kvaliteedikava arendamisse. Osaliselt või täielikult ellu viimata tegevuste puhul tuleb esitada ellu viimata jäämise põhjused ning tuua välja edasised plaanid selliste tegevustega. Dokumendid, mis tõendavad, et tegevus on ellu viidud, võivad olla näiteks tegevuses osalejate nimekirjad või kvaliteedikavas osalejate regulaarsete kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrollide kulude puhul kontrolliaktide ära kirjad.

Toetuse saaja esitab ka üks kord aastas koos maksetaotlusega tegevuskava rakendamise aasta jooksul kvaliteedikava alusel toodetud ja turustatud toodangu koguse. PRIA võib kontrollida toetuse saaja poolt esitatud andmete korrektsust näiteks ostuarvete põhjal, millel loomade ostu puhul on näidatud looma PRIA loomade registri number ja tapakaal. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 140 lõikele 1 viivad liikmesriigid ÜPP strateegiakava hindamise rakendusperioodil ja selle järel läbi hindamise, et parandada nende koostamise ja rakendamise kvaliteeti. Komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/1475¹² I lisa kohaselt on ÜPP strateegiakava eesmärgi „parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas“ soovituslikuks eduteguriks kvaliteedikavade ja mahepõllumajandusliku tootmise kaudu turustatud toodangu osakaalu suurenemine. Andmeid kvaliteedikava alusel toodetud ja turustatud toodangu kohta kogutakse selleks, et hinnata tõendite põhjal kui tulemuslikult on sekkumine rakendunud.

Eelnõu § 14 lõigetes 3 ja 4 sätestatakse dokumendid, mis esitatakse infopäeva, õpiringi, konverentsi, ettevõtjate juhendamise ning täienduskoolituse ja õppereisi korraldamise tõendamiseks. Osaliselt või täielikult veebikeskkonnas toimuva tegevuse osalejate üle peetakse arvestust elektrooniliselt registreeritud osalejate nimekirja alusel. Nimekirjale tuleb lisaks esitada toimunud tegevuse logid, osalejate osalemise tõendamiseks koolituse jooksul tehtud ekraani kuvatõmmised, fotod või osalejate poolt digitaalselt allkirjastatud osalejate nimekiri.

Osaliselt veebikeskkonnas läbiviidud tegevuste korral tuleb esitada maksetaotlusega koos kaks osalejate nimekirja või nende ära kirja – üks nimekiri kohapeal osalejate kohta ja teine nimekiri veebis osalejate kohta. Kontaktsel tegevusel osalejate nimekirjad peavad olema tähistatud logo või embleemiga. Veebikeskkonnas toimuva tegevuse korral peab ettekannete esimesel ja viimasel slaidil olema logo või embleem.

Kõikide tegevuste puhul tuleb esitada ka päevakava, mis peab olema piisavalt detailne, et oleks võimalik hinnata tegevuse sisu vastavust tegevuskavas välja toodud teemadele.

Täienduskoolituse korraldamise korral esitab taotleja maksetaotluse juurde dokumendi, mis tõendab, et täienduskoolitus viidi läbi täiskasvanute koolituse seaduse § 9 lõike 2 kohaselt. Tõendava dokumendina esitatakse täienduskoolitusasutuse pidaja kinnitatud täienduskoolituse õpiväljundipõhise õppekava.

Lisaks peab täienduskoolituse läbiviija vastama täiskasvanute koolituse seaduse §-3 sätestatud nõudele, mis tähendab, et täienduskoolitusasutuse pidajana tegutsemiseks peab täienduskoolituse läbiviija olema esitanud majandustegevuseteate või omama tegevusluba. PRIA kontrollib maksetaotluse menetlemise etapis Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS), kas täienduskoolitusasutusel on tegevusluba või esitatud täiskasvanute koolituse seaduse §-s 3 nimetatud majandustegevuse teade.

Eelnõu § 14 lõikes 5 sätestatakse dokumendid, mis esitatakse ühikuhinna alusel kvaliteedikava põllumajandustootjast osaleja regulaarse kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrolli tegemise kulude katmiseks. Selleks esitab toetuse saaja nimekirja nendest kvaliteedikavas osalejatest, kelle nõuetele vastavuse kontrollimise eest toetust taotletakse ning kontrollide läbiviimist tõendavad kontrolli tulemusena koostatud aktide ära kirjad.

¹² Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/1475, 6. september 2022, milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 üksikasjalikud rakenduseeskirjad ÜPP strateegiakavade hindamise ning seireks ja hindamiseks teabe esitamise kohta (ELT L 232, 07.09. 2022, lk 8–36)

Eelnõu § 5 lõike 4 kohaselt toetatakse kvaliteedikavas osaleja regulaarse kvaliteedikava nõuetele vastavuse kontrolli tegemise kulusid kuni seitsmel aastal arvates selle osaleja esmakordsest kavaga liitumisest. Tunnustatud kvaliteedikavades „Rohumaaveise liha tootmine“ ja „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ on sätestatud, et kvaliteedikavas osalemiseks esitab tootja kvaliteedikava rakendavale tootjarühmale avalduse, milles kinnitab allkirjaga kohustust täita kavas kehtestatud nõudeid. Kui tootja vastab kavas toodud nõuetele, kantakse ta kvaliteedikavas osalejate nimekirja. Seitset aastat kvaliteedikavaga esmakordsest liitumisest arvestatakse sellest hetkest, kui ettevõtja kantakse esimest korda kvaliteedikavas osalejate nimekirja. PRIA kontrollib igal aastal pärast toetuse saaja poolt maksetaotluse esitamist, kas kvaliteedikavas osaleja osaleb endiselt tunnustatud toidukvaliteedikavas. Kontrolli võib teostada nii Põllumajandus- ja Toidumeti kui ka tunnustatud toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma kvaliteedikavas osalejate nimekirja alusel, kus on välja toodud kavaga liitumise ja välja astumise kuupäevad.

Vastavalt ELÜPS-i § 92 lõikele 4 peab kvaliteedikava rakendava tootjarühma juhatus kvaliteedikavas osalejate nimekirja. PTA-d teavitatakse muudatustest kvaliteedikavas osalejate nimekirjast ja vastavalt ELÜPS-i §-le 94 avaldatakse see PTA veebilehel. Info tunnustatud kvaliteedikava, seda rakendava tootjarühma nime ja tunnustatud kvaliteedikavas osalejate kohta on leitav PTA veebilehel: <https://pta.agri.ee/toidukvaliteedikavad#tunnustatud-toidukva>.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse maksetaotluse kontrollimine.

PRIA kontrollib vastuvõetud maksetaotluses esitatud andmete õigsust ning toetatava tegevuse vastavust taotluse rahuldamise otsuses sätestatud tingimustele, tegevuskavale, Euroopa Liidu asjakohastele õigusaktidele ning, Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika rakendamise seadusele ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele. Eelkõige on oluline hinnata, kas elluviidud tegevused vastavad sisu poolest tegevuskavas kirjeldatud teemadele, mis panustavad tegevuskava eesmärgi saavutamisse ning on kooskõlas toetuse eesmärgiga.

Eelnõu §-s 16 sätestatakse toetuse maksmise alused.

Kuna lihtsustatud kulumeetodite kasutamisel on oluline tegevuse tulemus ja tegelikult kantud kulusid ehk kuludokumente maksetaotluse menetlemise käigus ei kontrollita, makstakse toetus nende tegelikult elluviidud tegevuste eest, mille puhul toetuse saaja on järginud kõiki nõudeid. See tähendab, et kui taotleja planeeris tegevuskavas lektoritasuta kontaktset infopäeva kestvusega vähemalt kuus akadeemisist tundi 50-le osalejale, mille maksukus on vastavalt § 6 sätestatud ühikuhinnale 3375 eurot, kuid tegelikult oli kohal vaid 29 osalejat, makstakse sellise tegevuse eest toetust summas 2430 eurot.

Toetuse maksmise otsuse teeb PRIA sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole 45 tööpäeva jooksul arvates maksetaotluse esitamise päevast. Tegevuskava rakendamise viimase maksetaotluse osas teeb PRIA toetuse maksmise otsuse, kui tegevuskavas kavandatud tegevused on ellu viidud.

ELÜPS-i § 28 lõike 3 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui pärast taotluse rahuldamist, kuid enne toetuse maksmist tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused või kui toetuse saaja ei ole täitnud toetuse saaja kohustusi.

Toetuse saaja võib tegevuskava rakendamise jooksul esitada ka taotluse tegevuskava muutmiseks, aga vastavalt ELÜPS-i § 29 lõikele 1 võib toetuse taotluse rahuldamise otsust toetuse saaja algatusel muuta üksnes põhjendatud juhul ning tingimusel, et algselt kavandatud tegevus viiakse olulises osas ellu, saavutatakse toetuse andmise eesmärgid ja toetuse summa ei suurene. Põhjendatud juhuna käsitatakse asjaolu, mida ei olnud võimalik toetuse taotlemisel ette näha.

Eelnõu §-s 17 sätestatakse nõuded dokumentide säilitamisele. Määruse alusel esitatud dokumente säilitab PRIA kuni 31. detsembrini 2039.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse, et PRIA teavitab toetuse saajat tema andmete avalikustamisest ning töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks järgmised Euroopa Liidu õigusaktid:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatistfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261);
- Euroopa Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/129, 21. detsember 2021, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 kohaseid õliseemnete, puuvilla ja veinivalmistamise kõrvalsaadustega seotud sekkumisviise ning liidu toetuse ja ÜPP strateegiakavadega seotud teavitamis-, avalikustamis- ja nähtavusnõudeid käsitlevad normid (ELT L 20, 31.01.2022, lk 197–205);
- komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2022/126, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2115 täiendavate nõuetega teatavatele sekkumisviisidele, mille liikmesriigid määravad kindlaks kõnealuse määruse kohastes ajavahemikuks 2023–2027 ette nähtud ÜPP strateegiakavades, ning eeskirjadega, milles käsitletakse maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (HPK) 1. standardi kohast suhtarvu (ELT L 20, 31.01.2022, lk 52–94);
- komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/1475, milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 üksikasjalikud rakenduseeskirjad ÜPP strateegiakavade hindamise ning seireks ja hindamiseks teabe esitamise kohta (ELT L 232, 07.09. 2022, lk 8–36).

Nimetatud EL-i õigusaktid on kättesaadavad Euroopa Liidu Teataja veebilehel <https://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

Sekkumise eesmärk on soodustada põllumajandustootjate koostööd läbi kvaliteedikavade rakendamise, mis võimaldab tootjatele toodete stabiilse ja kindla kvaliteedi tagamise, tootmismahdade ühildamise ning tarbijate teadlikkuse tõstmise kaudu muuta toodet turul

nähtavamaks ning seeläbi teenida suuremat tulu. Toetuse andmise eesmärk on kvaliteedikavade arendamistegevuste kaudu tõsta kvaliteedikavade turujõudu ja seeläbi tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas.

Määrusel on positiivne mõju, sest see edendab koostööd põllumajandussektoris. Läbi kvaliteedikavade arendamistegevuste toetamise suureneb teadlikkus kvaliteedikavadest ja seeläbi ka kvaliteedikavade turujõud, mis aitab kaasa tootjate konkurentsivõime kasvule.

Määrus panustab EL-i ühise põllumajanduspoliitika perioodi 2023–2027 eesmärgi saavutamisse, milleks on tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas. Kvaliteedikavade arendamine suurendab põllumajandustootjate huvi liituda riiklikult tunnustatud kvaliteedikavadega ning soodustab uute kvaliteedikavade teket. Kvaliteedikavades osalemine aitab parandada põllumajandussektori konkurentsivõimet, kindlustades põllumajandustootja positsiooni tarneahelas, ning loob eeldused parema ja stabiilsema kvaliteediga toodete turule jõudmiseks.

Määruse kehtestamine ei too endaga kaasa organisatsioonilisi muudatusi avalikus sektoris. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi haldusalas ei muutu määruse jõustumisel ülesannete ega pädevuse jaotus.

Määruse rakendamisega kaasneb mõningane positiivne regionaalne mõju, sealhulgas mõju maa- ja rannapiirkondadele, kuna kvaliteedikavades osalejad on põllumajandusliku majandustegevusega tegelevad ettevõtjad, kes asuvad valdavalt maapiirkondades. Määruse rakendamisest ei tulene välissuhete alast, sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju, samuti ei oma määrus mõju riigi julgeolekule, elu- ja looduskeskkonnale ega kohaliku omavalitsuse korraldusele. Määruse rakendamiseks vajalikke menetlustoiminguid teeb PRIA, kellel on olemas määruse menetlemiseks vajalik haldussuutlikkus ja tehniline võimekus.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Kvaliteedikava arendamise toetust rahastatakse 60 protsendi ulatuses EAFRD-st ning 40 protsendi ulatuses Eesti riigieelarvest.

Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise sekkumise eelarve on perioodil 2023–2027 kokku 4 000 000 eurot.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, mis tähendab jõustumist kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ei kandnud ettenähtud tähtpäevaks eelnõude infosüsteemi EIS kirja eelnõu heakskiitmise või eelnõuga põhjendatult mittenõustumise kohta, samuti ei

taotlenud kooskõlastamise tähtaja pikendamist. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement” § 7 lõikele 4 loetakse eelnõu Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt kooskõlastatuks.

Rahandusministeerium kooskõlastas eelnõu märkustega, millega on arvestatud.

Eelnõu esitati arvamuse andmiseks PRIA-le ja tunnustatud toidukvaliteedikavade „Rohumaaveise liha tootmine“ ja „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ tunnustamiseks esitanud tootjarühmadele ning väljatöötamise etapis oleva sealihaga tootmise riiklikku kvaliteedikava koostamist vedavale Eesti Tõusigade Aretusühistule. PRIA esitas eelnõule ettepaneku, millega on arvestatud.